

คุณลักษณะของผู้ให้การปรึกษารอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยา Characteristics of Family Counselors in Buddhist Psychology

ตฤลิลา จำปาวัลย์

Tatila Jampawal

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Doctor of Philosophy, Buddhist Psychology

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: Tatila.j@gmail.com

รับต้นฉบับ 18 สิงหาคม 2561 วันที่เผยแพร่ 31 ธันวาคม 2561

บทคัดย่อ

คุณลักษณะของผู้ให้คำปรึกษา เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่เกื้อกูลให้การปรึกษารอบครัวมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ผู้ให้การปรึกษารอบครัว นอกจากเป็นผู้มีความตั้งใจที่จะให้ความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ และมีคุณลักษณะเบื้องต้น อาทิ เป็นผู้ที่มีความรู้สึกได้ไว มีความมั่นคงทางอารมณ์อย่างไม่มีอคติ เคารพสิทธิของบุคคลแล้วนั้น พุทธจิตวิทยา ยังมองคุณลักษณะผู้ให้คำปรึกษารอบครัวว่า เป็นกัลยาณมิตรซึ่งมีคุณลักษณะของกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ทั้งเป็นบัณฑิตหรือคนดี ซึ่งมีคุณลักษณะของสัปปุริสธรรม 7 เป็นผู้ที่ต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองไปพร้อมกับผู้รับคำปรึกษา มีพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจ เพื่อเป้าหมายของการปรึกษา คือให้ผู้รับการปรึกษาและครอบครัวของผู้รับการปรึกษา เกิดปัญญาหยั่งรู้ถึงความจริงตามอริยสัจ 4 สามารถดับทุกข์ทางจิตใจอย่างยั่งยืน และการดำเนินชีวิตของครอบครัวกลับมาสมดุล

คำสำคัญ: คุณลักษณะ, ผู้ให้การปรึกษา, พุทธจิตวิทยา

Abstract

Characteristics of counselor are the important factors for efficiency and success of family counseling. Family Counselors, who are willing to help with be completely honest. For basic characteristics of counselor are sense of emotion, fairness, respecting human dignity and human rights. Furthermore, characteristics of counselor in Buddhist psychology are a good friend who has 7 qualities characteristics of a good friend (Kalyanamitta-dhamma) and a wise man who has 7 qualities of a good man (virtue of the righteous) (Sappurisdhamma) including be a personal self-development. Family counselor hold holy abidings (Brahmavihara 4) for counseling. The ultimate goal of counseling in Buddhist psychology is counselee and family can cessation of suffering by self-enlightened the Four Noble Truths. In addition, family life turn to balance.

Keywords: Characteristic, Counselor, Buddhist Psychology

บทนำ

การให้การปรึกษารอบครัวจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ บุคลิกภาพหรือคุณลักษณะของผู้ให้การปรึกษา ซึ่งหมายรวมถึงมุมมองแนวความคิด และทัศนคติของผู้ให้การปรึกษา อันจะมีผลเอื้ออำนวยต่อการให้การปรึกษาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ให้การปรึกษาไว้หลายแนวคิด แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับแนวคิดทางพุทธจิตวิทยานั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการดำเนินการให้การปรึกษาที่ทั้งผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา ได้เรียนรู้ พัฒนาดตนเอง พร้อมเติบโตทางด้านกาย จิตใจ สังคม และปัญญาไปร่วมกัน เพื่อการมีสุขภาวะที่ดีอย่างยั่งยืน

ความหมายของการปรึกษารอบครัว

การปรึกษารอบครัว เป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงการดำเนินชีวิตของสมาชิกภายในครอบครัว ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัว การปรับตัวของสมาชิกต่อสถานการณ์ต่าง ๆ การเรียนรู้ พัฒนาการของครอบครัว การศึกษาถึงสถานการณ์แวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อครอบครัว การสื่อสารของสมาชิกภายในครอบครัว โดยมุ่งเน้นอารมณ์ ความคิด พฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน พิจารณาความสัมพันธ์สมาชิกแต่ละคนภายในครอบครัว การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิก (เพ็ญนภา กุลนภาดล, 2560: 3) ดังนั้น ปัญหาของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแม้เพียงเล็กน้อย ก็สามารถทำให้ครอบครัวสูญเสียความสมดุล สูญเสียความเป็นระบบ การให้การปรึกษารอบครัวจึงไม่สามารถแยกบุคคลออกจากสังคมที่ผู้รับการปรึกษาเคยดำรงชีวิตอยู่ได้

นอกจากนี้ การให้การปรึกษารอบครัว เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยบุคคลหนึ่งเป็นผู้ให้การปรึกษา ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง สามารถนำเทคนิคต่าง ๆ ในการให้การปรึกษาไปใช้ เพื่อช่วยเหลือแก่บุคคล รวมถึงครอบครัวซึ่งมีปัญหา ให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ ที่อาจเกิดในอนาคตได้ ดังนั้น คุณลักษณะของผู้ให้การปรึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการเอื้ออำนวยต่อการให้การปรึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

คุณลักษณะของผู้ให้การปรึกษาตามแนวคิดตะวันตก

ในการให้การปรึกษา มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับการปรึกษาซึ่งหมายรวมถึงครอบครัวของผู้รับการปรึกษาด้วย เพราะการเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคคลทั้งสองกลุ่มดังกล่าว จะทำให้การปรึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความแตกต่างในที่นี่มีความหมายตั้งแต่ ความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม บุคลิกภาพ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพทางสังคม เป็นต้น ซึ่งคุณสมบัติของผู้ให้การปรึกษามีส่วนสำคัญเพื่อการดำเนินการปรึกษาเป็นไปด้วยการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และสามารถเข้าใจ ยอมรับ ถึงความแตกต่างนั้นได้ ดังแนวคิดดังต่อไปนี้

Rogers ได้กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้ให้การปรึกษานั้นไม่ว่าจะเป็นแบบใด ถ้ามีความตั้งใจที่จะให้ความช่วยเหลือด้วยความจริงใจแล้วจะเป็นประโยชน์ทั้งสิ้น ความสำคัญไม่ได้ขึ้นกับการจะใช้วิธีการหรือทฤษฎีอะไรเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความเป็นตัวของผู้ให้การปรึกษาเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำงานที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนมนุษย์ และยังได้กล่าวถึงบุคลิกภาพของผู้ให้บริการปรึกษาที่ดี คือ มีลักษณะของการเป็นผู้ที่รับรู้ความรู้สึกได้ไว มีความมั่นคงทางอารมณ์อย่างไม่มีอคติ เข้าใจในขอบเขตอันจำกัดทางอารมณ์และข้อบกพร่องทางพฤติกรรมของมนุษย์ ตลอดจนการเคารพสิทธิของบุคคล ความต้องการอิสระที่จะแก้ปัญหามาของเธอ ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้ (Rogers, Carl R., 2557: 14)

1. การรับรู้ถึงสภาพทั่วไป

เมื่อแรกพบผู้ให้การปรึกษาที่ดีควรให้ความสนใจในการรับรู้สภาพทั่วไปของผู้รับการปรึกษา โดยมีความเข้าใจอย่างชัดเจนในความจริงของจิตใจมนุษย์ ว่าประกอบด้วยร่างกายและจิตใจมากกว่ามองมนุษย์เพียงแค่รูปสมบัติ หรือเครื่องแต่งกายส่วนประกอบภายนอกเท่านั้น ผู้ให้บริการปรึกษาที่มีประสิทธิภาพควรพิจารณามนุษย์ในหลายแง่มุมโดยอ้างอิงทฤษฎีการให้บริการปรึกษาและทฤษฎีบุคลิกภาพเป็นสำคัญ นอกจากนี้ควรรู้จักและเข้าใจมนุษย์ให้ลึกซึ้งมากกว่าที่จะมองและคิดว่ามนุษย์เป็นเพียงวัตถุหรือสิ่งของ ควรเข้าใจว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์นั้นมักมีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับเหตุผลอยู่เสมอไม่มากนัก และการแก้ปัญหานั้น บางปัญหาไม่สามารถใช้เพียงเหตุผลอย่างเดียว ควรคำนึงถึงอารมณ์และความรู้สึกประกอบด้วย

2. การยอมรับผู้อื่น

ผู้ให้การศึกษาที่ดีควรตระหนักรู้ในการยอมรับผู้อื่นและรับรู้ในหน้าที่ว่า ผู้ให้การศึกษาควรมีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาตนเองได้ มีความไว้วางใจในตัวของผู้อื่นที่มีต่อตัวเองและที่มีต่อตัวผู้ให้การศึกษา ผู้ให้การศึกษาควรมีเมตตาจิตและเป็นมิตรกับบุคคลทั่วไป ซึ่งคือการยอมรับว่ามนุษย์ทั่วไปมีความเป็นมิตรมากกว่าศัตรู นอกจากนี้มองเห็นคุณค่าและคุณงามความดีของมนุษย์

3. ผู้ให้การศึกษาควรเสริมสร้างคุณสมบัติ ดังนี้

การร่วมรับรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่นและสามารถร่วมทุกข์กับผู้รับการปรึกษาได้ มีการยอมรับว่าตนเองมีความเพียงพอไม่ตักตวงผลประโยชน์จากผู้รับการปรึกษา มีความยุติธรรมและกล้าเปิดเผยตัวเอง พยายามสนับสนุนเพื่อให้ผู้รับการปรึกษามีกำลังใจที่ยืนหยัดได้ด้วยตนเอง ขณะให้การศึกษาควรมุ่งถึงผลประโยชน์ของตัวผู้รับการปรึกษาเป็นสำคัญ มีจิตใจกว้างไกลมองโลกอย่างกว้างขวาง และมองเห็นในประเด็นสำคัญของปัญหาหลักในการให้การศึกษา มีไหวพริบดีและมีอารมณ์ขัน มีสุขภาพกายและจิตแข็งแรง มีบุคลิกภาพที่มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์ และเป็นผู้รักษาวินัยบรรณ รักษาความลับของผู้รับการปรึกษาได้

นอกจากนี้ เพ็ญญา ได้กล่าวสรุปบทบาทของผู้ให้การศึกษาครบถ้วนไว้ว่า ต้องเป็นผู้ที่มีความคล่องแคล่ว ยืดหยุ่น มีหน้าที่ในการเอื้ออำนวย ใช้เทคนิควิธีที่หลากหลายในการดำเนินการช่วยเหลือครบถ้วนอย่างสร้างสรรค์ มีความเป็นกลาง ขณะเดียวกันจะต้องมีการสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและเป็นมิตรเพื่อให้เกิดความร่วมมือและนำไปสู่เป้าหมายที่ร่วมกันวางไว้ (เพ็ญญา กุลนาคถ, 2560: 16)

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ให้การศึกษาตามแนวจิตวิทยาตะวันตก (คุณลักษณะของผู้ให้การศึกษา หมายถึง บุคลิกลักษณะของผู้ให้การศึกษา) ประกอบด้วย (วิชชุตา วิถีโชติรัตน์, 2559: 89)

- 1) รู้จักและยอมรับตนเอง
- 2) อดทนใจเย็น
- 3) สบายใจที่จะอยู่กับผู้อื่น
- 4) จริงใจและตั้งใจช่วยเหลือผู้อื่น
- 5) มีท่าทีที่เป็นมิตร
- 6) มองโลกในแง่ดี
- 7) ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น ช่างสังเกต
- 8) ใช้คำพูดที่เหมาะสม
- 9) รู้จักใช้อารมณ์ขัน
- 10) เป็นผู้รับฟังที่ดี
- 11) เป็นผู้เอื้อให้ผู้รับการปรึกษาได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง

12) รักษาความลับได้

จากแนวคิดคุณลักษณะของผู้ให้การศึกษาตามแนวคิดตะวันตกดังที่กล่าวมาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ผู้ให้การศึกษาพึงมีคุณลักษณะพื้นฐานคือการเข้าใจ ยอมรับความเป็นจริงตามธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็น ยอมรับความแตกต่าง พร้อมเห็นคุณค่าของมนุษย์ เอื้ออาทร เกื้อกูล จริงใจต่อผู้ให้การศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้ผู้รับการศึกษากเกิดความไว้วางใจ เปิดเผยตนเอง ยอมรับ และพร้อมร่วมมือในการดำเนินการรับการการศึกษาต่อไป

คุณลักษณะของผู้ให้การศึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยา

เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือการสอนให้มนุษย์ชาติดับทุกข์ ทั้งทุกข์กาย และทุกข์ใจ สอนให้มนุษย์ประกอบกุศลกรรมเพื่อความประสพสันติสุข คือ สงบกาย วาจา และจิตใจ ดังการบำเพ็ญกรณียกิจทั้งของพระพุทธเจ้าและของพระสาวก มีวัตถุประสงค์และขอบเขตกว้างขวาง เพียงใด จะเห็นได้จากพุทธพจน์ตั้งแต่ครั้งแรกที่ส่งสาวกออกประกาศพระศาสนาว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นอันมาก เพื่อเกื้อการุณย์แก่โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” (วินย. (ไทย) 4/32/39)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงพิจารณาเห็นว่า ความทุกข์เป็นโรค คือความเจ็บป่วยชนิดหนึ่ง ความทุกข์นั้นมีทั้งความทุกข์กาย ทุกข์ใจ หรือเรียกได้ว่า โรคทางกาย และโรคทางจิตใจ ซึ่งโรคทางจิตใจนั้น ตามทรรศนะทางพระพุทธศาสนา เกิดจากสมุฏฐานของโรคใหญ่ 3 สมุฏฐาน คือโรค ราคะ/โรคโลภะ (ความติดใจหรือยึดมั่น ติดอยู่ในอารมณ์ ความอยากได้) โรคโทสะ (ความคิดประทุษร้าย) โรคโมหะ (ความหลง ความไม่รู้ตามความเป็นจริง) ซึ่งรักษาได้โดยการลด ละ เลิก กำจัด ต้นเหตุจากโรคดังกล่าว (ประยงค์ สุวรรณบุบผา, 2544: ๗) ตามหลักธรรมสำคัญที่ทรงแสดงอริยสัจ 4 ไว้ คือ ทุกข์ (ปัญหา เรื่องที่บีบคั้นจิตใจต่าง ๆ ของมนุษย์) สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหา) นิโรธ (ความดับทุกข์ หรือภาวะหมดปัญหา) มรรค (ทางดับทุกข์ หรือวิธีปฏิบัติเพื่อกำจัดสาเหตุแห่งปัญหา)

ซึ่งเมื่อมนุษย์เกิดทุกข์แล้วนั้น หากไม่สามารถแก้ปัญหหรือดับทุกข์ได้ด้วยตนเองจึงจำเป็นต้องมีผู้ให้การศึกษาช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และผู้ให้คำปรึกษาที่ดีนั้น กล่าวคือ ผู้ที่เป็นกัลยาณมิตร ที่ดีนั่นเอง ดังความสำคัญของกัลยาณมิตร ที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสว่า

“ดูกรอานนท์ ความมีกัลยาณมิตร...เท่ากับเป็นพรหมจรรย์ทั้งหมดทีเดียว เพราะว่าผู้มีกัลยาณมิตร...พึงหวังสิ่งนี้ได้ คือ เขาจักเจริญ จักทำให้มาก ซึ่งอริยอัชฎางคิการมรรค

“อาศัยเราผู้เป็นกัลยาณมิตร เหล่าสัตว์ผู้มีชาติเป็นธรรมดาก็พ้นจากชาติมีชราเป็นธรรมดาก็พ้นจากชรา ผู้มีมรณะเป็นธรรมดาก็พ้นจากมรณะ ผู้มีโสกะ ปรีเทวะ ทุกข์ โทมนัสและอุปายาส เป็นธรรมดาก็พ้นจาก โสกะ ปรีเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส” (ส.ม. (ไทย) 19/5-11/2-5)

กัลยาณมิตร มิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีอย่างในความหมายสามัญเท่านั้น แต่หมายถึงบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ยกตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก ครูอาจารย์ และท่านผู้เป็นพหูสูตทรงปัญญา สามารถสั่งสอนแนะนำเป็นที่ปรึกษาได้ แม้จะอ่อนวัยกว่า (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2557: 565)

คุณลักษณะของกัลยาณมิตร

กัลยาณมิตร พึงเรียกได้ว่า บัณฑิต หรือคนดี ซึ่งมีคุณลักษณะของ “สัปปริสธรรม 7 ประการ” ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2557: 569)

1. ัมมัญญตา รู้หลักและรู้จักเหตุ คือ ผู้ให้การปรึกษาพึงรู้หลักความจริงของธรรมชาติ รู้หลักการ กฎเกณฑ์แบบแผน หน้าที่ ซึ่งจะเป็นเหตุให้กระทำการได้สำเร็จผลตามความมุ่งหมายของการให้การปรึกษา

2. อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล คือ ผู้ให้การปรึกษารู้หลักการ กฎเกณฑ์ หน้าที่ รู้ผลที่ประสงค์ของกิจหรือการให้การปรึกษา

3. อัตตัญญตา รู้จักตน คือ ผู้ให้การปรึกษารู้ฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เพื่อประพฤति ให้การปรึกษาได้อย่างเหมาะสมให้เกิดผลดี

4. มัตตัญญตา รู้จักประมาณ คือ รู้ความพอเหมาะพอดี

5. กาลัญญตา รู้จักกาล คือ ผู้ให้การปรึกษา รู้ว่าเวลาไหน ควรทำอะไร

6. ปริสัณญตา รู้จักชุมชน คือ ผู้ให้การปรึกษา รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชน และชุมชน รู้จักมารยาท ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี และข้อควรรู้ควรปฏิบัติต่อชุมชน นั้น ๆ

7. บุคคลัญญตา รู้จักบุคคล คือ ผู้ให้การปรึกษารู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล โดย อหยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น เพื่อปฏิบัติต่อผู้นั้นโดยถูกต้อง

ผู้ให้การปรึกษา นอกจากเป็นบัณฑิตผู้ซึ่งเป็นคนดีแล้ว ยังพึงเป็นบัณฑิตผู้ซึ่งเป็นคนฉลาด คนที่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาด้วย

นอกจากนี้ กัลยาณมิตร ยังแสดงความหมายได้อีกนัย ซึ่งหมายถึง การเสวนา คบหา รักดี มีจิตฝึกฝนไปหาบุคคลที่มีศรัทธา มีศีล มีสุตะ คือเป็นพหูสูต มีจาคะ และมีปัญญา และ กัลยาณมิตร ในแง่ทำหน้าที่ต่อผู้อื่นนั้น ควรมีคุณลักษณะพิเศษสำหรับการทำหน้าที่ให้การปรึกษา โดยเฉพาะคุณลักษณะพื้นฐาน ที่เรียกว่า “กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ” ดังนี้ (พระพรหมคุณา (ป.อ.ปยุตโต), 2557: 573)

1. ปิโย น่ารัก คือผู้ให้การปรึกษาสามารถเข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนม เป็นกันเอง ชวนใจผู้รับการปรึกษาให้อยากเข้ามาปรึกษาได้ถาม

2. ครุ น่าเคารพ คือผู้ให้การปรึกษามีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

3. ภาวนียโย นำเจริญใจ คือผู้ให้การปรึกษามีความรู้จริง มีปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝน ปรับปรุงพัฒนานตนเองอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่อง ควรเอาอย่าง

4. วัตตา รู้จักพูดให้ได้ผล คือผู้ให้การปรึกษาพูดเป็น รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควร พูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าว ตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี

5. วจนักขโม ทนต่อถ้อยคำ คือผู้ให้การปรึกษาพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามแม้ จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือน วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสีย อารมณ์

6. คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา แกล้งเรื่องล้าลึกได้ คือผู้ให้การปรึกษาสามารถกล่าวชี้แจง เรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งซับซ้อนให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์หรือผู้รับการปรึกษาให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

7. โน จัญฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำไปในอฐาน คือผู้ให้การปรึกษา ไม่ชักจูงไปในทาง เสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติต่อสังคม ผู้ให้การปรึกษาต้องมีใช้ “พรหมวิหาร 4” คือนอกจาก มีความรักความปรารถนาดีด้วยเมตตาเป็นหลักพื้นฐานอยู่แล้ว ก็มีกรุณา สงสารช่วยเหลือเมื่อผู้รับ การปรึกษาได้รับทุกข์ มีมฤตา แสดงความยอมรับหรือชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นหรือผู้รับการปรึกษามี ความสุขหรือประสบความสำเร็จโดยชอบธรรมหรือโดยเหตุโดยผล และมีอุเบกขา รู้จักวางที่เฉย ฝาดูหรือวางใจเป็นกลาง เมื่อผู้รับการปรึกษาทำการตามแนวเหตุผล กำลังรับผิดชอบตนเองได้อยู่ หรือเมื่อมีเหตุที่ผู้อื่นควรได้รับผิดชอบต่อผลแห่งการกระทำของตน โดยผู้ให้การปรึกษาไม่นำทุกข์ ของผู้รับการปรึกษามาเป็นทุกข์ของตน พร้อมทั้งพัฒนาให้ผู้รับการปรึกษามีการพัฒนาตนให้เกิด พรหมวิหาร 4 ด้วยเช่นกัน เพื่อให้เกิดความสุขทางสังคม ซึ่งเป็นความสุขร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์ ช่วย ให้มนุษย์ทำความดีช่วยเหลือกัน รวมทั้งทำให้ปัญหาจากคามสุขเบาบางลง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557: 1113)

จึงอาจกล่าวได้ว่า คุณลักษณะของผู้ให้การปรึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยา ในการให้การ ปรึกษาครอบครัว ผู้ให้การปรึกษาต้องเป็นกัลยาณมิตร โดยมีคุณลักษณะสัปปริสธรรม 7 ประการซึ่ง หมายถึงความเป็นบัณฑิตที่เป็นคนดี และมีปัญญา พร้อมทั้งมีคุณลักษณะกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ และมีพื้นฐานของจิตใจ การปฏิบัติตาม พรหมวิหาร 4 เพื่อเกื้อกูลให้ผู้รับการปรึกษา สามารถพัฒนานตนเองให้มีปัญญารู้ความจริงตามธรรมชาติตามหลักอริยสัจ 4 สามารถเข้าใจทุกข์ที่เกิด พร้อมทั้งสามารถลดหรือดับทุกข์ ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล

สรุป

คุณลักษณะของผู้ให้การปรึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยา หากมองโดยภาพรวมแล้ว ไม่ได้แตกต่างจากทางด้านตะวันตกมากนักในฐานะที่ผู้ให้การปรึกษาคือผู้ช่วยเหลือให้ผู้รับการปรึกษาคลายจากทุกข์ทางด้านจิตใจ หรือทุกข์กายที่เกิดจากสาเหตุด้านจิตใจ แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้เห็นมุมมองทางพุทธจิตวิทยาว่านอกจากช่วยเหลือให้ผู้รับการปรึกษาคลายทุกข์แล้วนั้น สิ่งสำคัญคือให้ผู้รับการปรึกษาสามารถอยู่กับความทุกข์ คลายทุกข์หรือดับทุกข์ทางจิตใจอย่างยั่งยืน โดยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดปัญญาหยั่งรู้ถึงความจริงที่เป็นจริงของธรรมชาติมนุษย์ปุถุชนทุกคนที่ต้องประสบกับความทุกข์ ให้รู้เข้าใจถึงเหตุให้เกิดความทุกข์ของตน เนื่องด้วยทุกสิ่งไม่มีอะไรที่คงที่ ไม่มีอะไรที่คงทน และไม่มีอะไรที่เป็นตัวเป็นตนให้ยึดถือ และสิ่งที่จะให้ลดความทุกข์ได้นั้นด้วยการลดตัวตน ยึดหลักการปฏิบัติด้วยการให้ทาน ประพฤติให้เป็นปกติหรือสิ่งที่ดีคือศีลเพื่อการอยู่ร่วมกับสังคม และการพัฒนาจิตใจด้วยการออกกำลังกายจิตใจด้วยวิธีพักใจให้นิ่ง เย็นสบาย ด้วยการฝึกปฏิบัติภาวนา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญญา ให้เห็นโลกตามความเป็นจริง และอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ ผู้ให้การปรึกษาต้องพัฒนาตนเอง ตามแนวทางที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อสามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้รับการปรึกษาได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การให้การปรึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยานั้น เป็นการฝึก เพื่อพัฒนาจิตใจ ปัญญาทั้งของผู้ให้การปรึกษา และผู้รับการปรึกษาไปร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประยงค์ สุวรรณบุบผา. (2544). *จิตบำบัดแนวพุทธศาสตร์ 1*. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เพ็ญนภา กลอนภาดล. (2560). *การปรึกษาครอบครัว*. ฉะเชิงเทรา: แสมคอมพิว ออฟเซต.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา และคณะ. (2557). *ทฤษฎีและเทคนิคการให้บริการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชชุดา ฐิติโชติรัตน. (2559). การพัฒนารูปแบบการปฐกษาแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการของพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การปฐกษา. *คุษณีนิพนธ์พุทธศาสตร์คุษณีบัณฑิต*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Rogers, Carl R. (1961). *On Becoming a person*. Boston: Houghton Mifflin Company.